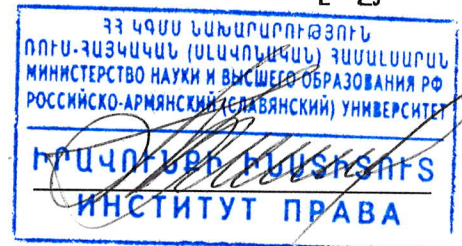

ԲՄԿ ՊՈՒՀ ՌՌԻՍ-ՀԱՅԿԱԿԱՆ (ՍԼԱՎՈՆԱԿԱՆ) ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

Հաստատում եմ՝
Իրավունքի Ինստիտուտի տնօրեն
Մ. Ա. Քալաշյան

«04» հուլիսի 2025 թ.

Ինստիտուտ՝ Իրավունքի
Ամբիոն՝ Իրավունքի տեսության եւ Սահմանադրական իրավունքի

Հեղինակ՝ Խ.Գ.Թ., Չարիկյան Կ. Բ.

ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

Դասընթաց՝ Կոլիզիոն իրավունք

Բակալավրի կրթական ծրագիր՝ 042101.01.6 «Իրավագիտություն»

Դասիչ մասնագիտություն՝ 042101.00.6 «Իրավագիտություն»

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

1. Ներածություն

«Կոլիզիոն նորմերն» ավանդաբար համարվել են միջազգային մասնավոր իրավունքի գիտության ուսումնասիրության առարկան, մինչդեռ կոլիզիոն նորմերն իրավունքի տեսության և ճյուղային իրավունքի գիտությունների կողմից ընկալվում են որպես իրավական նորմերի կոլիզիաները լուծող կանոններ: Այս դասընթացի շրջանակում ներկայացվում են կոլիզիոն նյութաիրավական նորմերը որպես պոզիտիվ իրավունքում ամրագրված այն կանոնները, որոնք սահմանում են, թե նորմերի կոլիզիայի դեպքում իրավասու մարմինը, որ նորմին պետք է նախապատվություն տա:

«Կոլիզիոն իրավունքի» տեսությունը պետության և իրավունքի տեսության բաժիններից է, որն ուսումնասիրում է իրավական նորմերի կոլիզիաները, մեկնաբանման կոլիզիոն կանոնները, կոլիզիոն նորմերը և իրավական կոլիզիաների լուծման ընդհանուր կառուցակարգերը:

Մեկնաբանման կոլիզիոն կանոնները մշակվել են իրավունքի ընդհանուր տեսության շրջանակներում, և հետագայում պետության կողմից ճանաչվել են որպես պոզիտիվ իրավական նորմեր (կոլիզիոն նորմեր):

«Կոլիզիոն իրավունքը», որպես հատուկ դասընթաց, պետք է դասավանդել իրավաբանական ֆակուլտետի բարձր կուրսերում: «Կոլիզիոն իրավունք» դասընթացը բաղկացած է երկու մասից՝ կոլիզիոն նյութական իրավունքը և կոլիզիոն վարութային իրավունքը: Կոլիզիոն նյութական իրավունքի շրջանակներում քննարկվում են կոլիզիոն իրավունքի տեսապատմական հարցերը, կոլիզիոն պոզիտիվ իրավունքը և կոլիզիոն իրավունքի փիլիսոփա-յա-կան հարցերը:

Կոլիզիոն վարութային իրավունքի շրջանակներում ներկայացվում են կոլիզիաների լուծման դատական և ոչ դատական ընթացակարգերը:

Դասընթացի նպատակը և խնդիրները: Դասընթացի հիմնական նպատակը ուսանողների մոտ կոլիզիոն իրավունքի առաջացման, տիպերի, ձևերի, հասկացության և էության, մասին գիտելիքների ձևավորումն է, ինչպես նաև մասնագիտական մակարդակի իրավագիտակցության և իրավական մշակույթի ձևավորումը:

Դասընթացի խնդիրները:

Դասընթացի շրջանակներում առաջադրվում են հետևյալ խնդիրները.

✓ Կոլիզիոն իրավունքի վերաբերյալ ստացած գիտելիքների հիման վրա իրականացնել հասարակական քաղաքական կյանքի պետաիրավական երևույթների, պետության և իրավունքի գոյության և զարգացման ընդհանուր և հիմնական օրինաչափությունների համեմատական վերլուծություն,

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

- ✓ ձևավորել մասնագիտական արհեստավարժություն,
- ✓ ձևավորել պետաիրավական երևույթները վերլուծելու, ստացված տեսական գիտելիքները ճիշտ կիրառելու կարողություն:

2.1. Կրթական վերջնարդյունքները: Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը պետք է.

Իմանա՝

- Ս Կոլիզիոն իրավունքի առաջացման հիմնական տեսությունները.
- Ս Կոլիզիոն իրավունքի վերաբերյալ առկա մոտեցումները.
- Ս Կոլիզիոն նյութական իրավունքը.
- Ս Կոլիզիոն վարույթային իրավունքը.
- Ս Կոլիզիոն նորմերը

Կարողանա՝

- Ս Իրավական հարցերի վերաբերյալ տալ մասնագիտական գնահատական.
- Ս Կիրառել ձեռք բերված գիտելիքները գործնականում.
- Ս Ինքնուրույն կատարելագործել մասնագիտական հմտությունները՝ հաշվի առնելով օրենսդրության, տեսության և պրակտիկայի զարգացումը.

ունակ լինի՝

- Ս Վերլուծել նորմատիվ իրավական ակտերը.
- Ս Առաջադրվող խնդիրների շուրջ բանավեճերի և քննարկումների մասնակցանել, սեփական կարծիքն իրավաբանորեն հիմնավորել.
- Ս Վեր հանել օրենսդրական բացերը և կոլիզիաները:

2.2. Դասընթացի աշխատատարության բաշխումն ըստ ուսումնական աշխատանքի տեսակների (ակադեմիական ժամերով)

Դասընթացը ներառված է «Հիմնական մասնագիտական դասընթացների կրթաբլոկում» 2 ակադեմիական կրեդիտ (72 ակադեմիական ժամ) աշխատատարությամբ, որից 16 ակադեմիական ժամ նախատեսվում է գործնական պարապմունքների համար: Դասընթացը նախատեսվում է ուսումնասիրել 4 ուսումնական տարվա 1 կիսամյակում:

Ուսումնական աշխատանքի տեսակները	Ընդամենը,
--	------------------

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

	ակադ. ժամեր
1. Առարկայի ուսումնասիրման ընդհանուր աշխատատարությունն, այդ թվում՝	72
1.1. Լսարանային պարապմունքներ, այդ թվում՝	34
1.1.1. Դասախոսություններ	18
1.1.2. Գործնական պարապմունքներ, այդ թվում՝	16
1.1.2.1. Ստուգողական աշխատանքներ	
1.2. Ինքնուրույն աշխատանք, այդ թվում՝	38
1.2.1. Քննություններին նախապատրաստում	
1.2.2. Ինքնուրույն աշխատանքի այլ տեսակներ, այդ թվում՝ (նշել)	
1.2.2.1. Գրավոր ինքնուրույն աշխատանքներ	
1.2.2.2. Էսսե և ռեֆերատներ	
Ամփոփիչ ստուգում (քննություն, ստուգարք)	ստուգարք

2.3. Առարկայի ծավալը՝ 72 ժամ, կրեդիտ՝ «2» ECTS:

2.4. Դասընթացի ծավալի բաշխում (ակադեմիական ժամերով) ըստ թեմաների և ուսումնական աշխատանքի տեսակների

Առարկայի բաժինները և թեմաները	Ընդամենը	Դասախոսություններ	Գործնական / սեմինար պարապմունքներ
1	2=3+4	3	4

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

Բաժին 1. Կոլիզիոն իրավունքի տեսությունը	4	2	2
Թեմա 1. Իրավական համակարգի անհակասականության կանխավարկածը	2	1	1
Թեմա 2. Միջպետական և ներպետական կոլիզիոն իրավունքը	2	1	1
Բաժին 2. Կոլիզիոն կանոնները հայկական իրավունքում	6	3	3
Թեմա 1. Կոլիզիոն կանոնները հայոց իրավունքի պատմությունում	2	1	1
Թեմա 2. Կոլիզիոն կանոնները ժամանակակից հայկական իրավունքում	2	1	1
Թեմա 3. Կոլիզիոն կանոնների մրցակցությունը	2	1	1
Բաժին 3. Կոլիզիոն իրավունքի փիլիսոփայությունը	6	3	3
Թեմա 1. Իրավունքի սկզբունքների արտահամակարգային կոլիզիաները և ներհամակարգային կոնֆլիկտները	4	2	2

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

Թեմա 2. Իրավունքի և օրենքի կոլիզիաներն իրավունքի փիլիսոփայությունում	2	1	1
Բաժին 4. Իրավական կոլիզիաների լուծման կառուցակարգերը	10	6	4
Թեմա 1. Իրավական կոլիզիաները լուծող սուբյեկտները և ընթացակարգերը	6	4	2
Թեմա 2. Իրավական կոլիզիաների լուծման միջոցները	4	2	2
Բաժին 5. Նորմատիվ իրավական ակտերի օրինականության նկատմամբ դատական վերահսկողության արդի հարցերը	8	4	4
Թեմա 1. Վերանայման օբյեկտները	2	1	1
Թեմա 2. Վերանայման իրավական հիմքերը	2	1	1
Թեմա 3. Վերանայման չափանիշները	2	1	1
Թեմա 4. Վերանայման սահմանները	2	1	1

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

Ընդհանուր	34	18	16
-----------	----	----	----

3. Դասընթացի թեմաները եւ ծավալները:

ՄՈԴՈՒԼ 1

Բաժին 1. Կոլիզիոն իրավունքի տեսությունը

Թեմա 1. Իրավական համակարգի անհակասականության կանխավարկածը

Թեմա 2. Միջպետական և ներպետական կոլիզիոն իրավունքը

Այս թեմաների շրջանակում ներկայացվում է ներպետական և միջպետական կոլիզիոն իրավունքի տարբերությունները և քննարկվում են ներպետական իրավական համակարգի անհակասականության կանխա-վարկածին առնչվող խնդիրները:

Բաժին 2. Կոլիզիոն կանոնները հայկական իրավունքում

Թեմա 1. Կոլիզիոն կանոնները հայոց իրավունքի պատմությունում

Թեմա 2. Կոլիզիոն կանոնները ժամանակակից հայկական իրավունքում

Թեմա 3. Կոլիզիոն կանոնների մրցակցությունը

Այս թեմաների շրջանակում ներկայացվում են հայկական իրավունքում կոլիզիոն կանոնների ձևավորման և զարգացման պատմությունը, ներկա վիճակը: Քննարկվում են նաև գործող կոլիզիոն կանոնները և դրանց մրցակցության խնդիրները:

Բաժին 3. Կոլիզիոն իրավունքի փիլիսոփայությունը

Թեմա 1. Իրավունքի սկզբունքների արտահամակարգային կոլիզիաները և ներհամակարգային կոնֆլիկտները

Թեմա 2. Իրավունքի և օրենքի կոլիզիաներն իրավունքի փիլիսոփայությունում

Այս թեմաների շրջանակում քննարկվում են կոլիզիոն իրավունքի փիլիսոփայական ասպեկտները:

Բաժին 4. Իրավական կոլիզիաների լուծման կառուցակարգերը

Թեմա 1. Իրավական կոլիզիաները լուծող սուբյեկտները և ընթացակարգերը

Թեմա 2. Իրավական կոլիզիաների լուծման միջոցները

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

Այս թեմաների շրջանակում ներկայացվում են այն իրավունքի սուբյեկտները, որոնք առնչվում են իրավական կոլիզիաների հետ և լիազորված են լուծել դրանք տարբեր ընթացակարգերով և միջոցներով:

Բաժին 5. Նորմատիվ իրավական ակտերի օրինա-կանության նկատմամբ դատական վերահսկողության արդի հարցերը

Թեմա 1. Վերանայման օբյեկտները

Թեմա 2. Վերանայման իրավական հիմքերը

Թեմա 3. Վերանայման չափանիշները

Թեմա 4. Վերանայման սահմանները

Այս թեմաների շրջանակում քննարկվում են նորմատիվ իրավական ակտերի օրինականության նկատմամբ դատական վերահսկողության միջոցները որպես իրավական կոլիզիաները հաղթահարելուն ուղղված գործիքակազմ: Դրանք ընդգրկում են նորմատիվ իրավական ակտերի դատական վերանայման օբյեկտներին, իրավական հիմքերին, չափանիշներին և սահմաններին առնչվող հարցերը:

4. Գրականության ցանկ

Հիմնական՝

1. Ղամբարյան Ա., Խանդանյան Ռ., Զարիկյան Կ. Ղ 301 Կոլիզիոն իրավունք: Գիտագործնական ձեռնարկ / Ա. Ղամբարյան, Ռ. Խանդանյան, Կ. Զարիկյան; Գիտ. իմր.՝ Ա. Ղամբարյան. – Եր.: ՀՌՀ հրատ., 2023
2. Ղամբարյան Ա. Կոլիզիոն իրավունքի նորմերը (կանոնները) հայոց իրավունքի պատմությունում // Դատական իշխանություն: 2021, № 3-4 (261-262), էջ 3-16, 2021, № 5-6 (263-264), էջ 3-20
3. Խանդանյան Ռ. Դատական վերահսկողությունը նորմատիվ իրավական ակտերի օրինականության նկատմամբ (պատմաիրավական էվոլյուցիան): Եր.: ՀՌՀ հրատ., 2022
4. Гамбарян А. С. Даллакян Л. Г. Коллизионные нормы и их конкуренция. М.: Юрлитинформ, 2019
5. Гамбарян А. С. Даллакян Л. Г. Проблемы конкуренции коллизионных норм в юридической науке и практике // Вестник Томского государственного университета. 2019. № 438. С. 201-209
6. Гамбарян А. С. Коллизионное правило “lex posterior” в армянском праве // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Юридические науки. 2020. Т. 24. № 4. С. 1224-1239.

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

Ինտերակտիվ կայքեր՝

1. www.arlis.am
2. www.parliament.am:
3. www.concourt.am

5. Հարցեր եւ առաջադրանքներ ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքի համար
Հարցաշարք

6. Ստուգումների անցկացման ձևեր եւ գնահատման չափանիշները:

Խմբային քննարկում. Նպատակը՝ մտքերի փոխանակում կոնկրետ առաջադրված տեսական հիմնախնդիրների վերաբերյալ:

Գնահատման չափանիշները՝ տեսական պատրաստվածություն, հղումներ հեղինակներին, սեփական կարծիքի հիմնավոր եւ տրամաբանական փաստարկվածություն, ակադեմիական ակտիվություն, գիտական էթիկայի պահպանման կարողություն:

Ելույթներ ըստ թեմայի. Նպատակը՝ թեմայի կամ հարցի խորացված ուսումնասիրում:

Գնահատման չափանիշները՝ պատասխանի տրամաբանական կառուցում, տեսական եւ կիրառական գիտելիքների համադրում, օրինակներ բերելու ունակություն, տեսակետների պատճառաբանվածություն:

Ստուգաթք. Նպատակը՝ ստուգել ուսանողների գիտելիքները եւ ելույթների վերլուծության ունակությունը ստացված գիտելիքների արդյունքում: